

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

YİRMİİKİNCİ SÛRE-! CELÎLE
el-HACC SÛRE-İ CEÎLESİ
Mekkî(; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir.
78 âyet-i kerîmedir. 19-24. âyet-i kerimelerin Medîne-i
Münevvere'de nazil olduğu nakledilmiştir.

O Rahmân ve O Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

1- Ey insanlar! Rabbinizden hakkıyla sakının (da emirlerini tutup yasaklarından kaçının)!
Çünkü o (kıyamet) â(nı)nın **zelzelesi gerçekten pek büyük bir şeydir.**

(Artık o manzarayı zihninizde canlandırın da, Rabbinizin emri üzere takva elbisesine bürünerek, o günün zorluklarından kendinizi kurtarmaya çalışın.)

2- Onu göreceğiniz gün, her bir emziren dişi dehşete kapılarak emzirdiğinden (gafil bir halde) **geçip gidecek / emzirdiğinden alıkonacak / emzirdiğini unutacak / her bir yük sahibi** (gebe) **de** (vakitsiz olarak) **yükünü düşürecektir.**

(Ey gören! O gün) **sen insanları sarhoşlar** (gibi) **görürsün. Oysa onlar** (gerçekte) **asla sarhoşlar değildirler, lâkin Allâh'ın azabı pek şiddetli** (olduğundan, onların aklını başlarından almış ve temyiz kabiliyetlerini gidermiş)dir.

İmran ibni Husayn (Radiyallâhu anh)dan rivayet edildiğine göre; bu iki âyet Benî Mustalik gazvesinde nazil olduğu gece Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) insanları toplayarak bu âyetleri onlara okuduğunda, o geceden daha fazla hiçbir gecede ağlandığı görülmedi. Sabah olunca sahâbe-i kiram yüklerini hayvanlarından indirmedi, çadırlarını kurmadılar, yemek de pişirmediler. İnsanlardan kimisi ağlıyor, kimi de üzgün bir halde oturmuş düşünüyordu. Bunun üzerine Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Bu (âyette bahsedilen gün) hangi gündür?" diye sorunca: "Allâh ve Rasûlü bilir!" dediler. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem): "Allâh-u Te'âlâ'nın Âdem'e: 'Kalk, zürriyetinden cehenneme gidecekleri gönder!' buyuracağı gündür! O zaman Âdem: 'Cehenneme gidecekler ne kadardır?' diye soracak, Allâh-u Te'âlâ da: 'Her binden dokuz yüz doksan dokuzdur!' buyuracaktır"dedi. (Buhâri; Enbiyâ, 10, No: 3170.3/1221, Hâzîn)

3- İnsanlardan öylesi vardır ki, Allâh hakkında bilgisizce mücadele etmektedir ve (bunu yaparken) **her azgın / bozgunculuğa soyunmuş / sürekli şerle uğraşan / şeytana iyice uymaktadır.**

Bu âyet-i kerîme Nadr ibni Haris hakkında nazil olmuştur Gerçekten de o, âyet-i kerimede vafedildiği üzere çok mücadeleci biriydi. Kur'ân-ı Kerim'de reddedilen: "Melekler Allâh'ın

kızlarıdır!", "Kur'ân evvelkilerin uydurmalarıdır!", "Ölümden sonra dirilmek yoktur!" gibi birçok sözün de sahibiydi!

4- O (şeyta)na (uyanlara onun yapacağı muamele hakkında) şu gerçek (karara bağlanıp) yazılmıştır ki; kim onu dost edinirse, şüphesiz o onu saptırır ve onu çok alevlendirilmiş o (cehennem) ateşin(in) azabına ulaştırır.

5- Ey insanlar! Eğer (ölüp, toprağa ve suya karışmanızın ardından) diriltilmekten bir şüphe içindeyseniz(, ilk yaratılışınıza bakmanız bu husustaki şüphenizi giderecektir)! Gerçekten de Biz sizi(n babanız Âdem'i) bir topraktan(, sizi de toprakta yetişen gıdalardan), sonra (meni denen) sâfi az bir sudan, sonra (sülük gibi rahim duvarına yapışıp kan emerek beslenen aşılanmış yumurtadan ibaret) bir kan pıhtısından, sonra (baş, el ve ayak gibi bazı uzuvlarının) şekli belli belirsiz / (doğduğunda eseri belli olacak şekilde) kusurlu ve(ya) kusursuz (olabilecek) / tam (olarak doğmaya) ve düşük (olmaya elverişli) / bir çignem et parçasından yarattık ki, (dirilme hususu dâhil, aklın kavramaktan âciz kalacağı nice nice gerçekleri) size açıkça anlatalım! (Şüphesiz ki bu tedricî yaratışı düşünenler, kendisinde hayat eseri bulunmayan bir topraktan canlı bir insan yaratıp onu, aralarında hiçbir münâsebet bulunmayan; toprak, su, kan pıhtısı, bir çignem et ve iskelet gibi farklı farklı maddelere sokmaya Kadir olan yaratıcının, ilk başta yaptığını tekrar iadeye güçlü olduğuna inanmakta asla güçlük çekmezler.)

Biz (düşük olmamasını) dilediğimiz (cenin)i rahimlerde adı konmuş bir süreye kadar durduruyoruz, sonra sizi (oradan) bebekler hâlinde çıkarıyoruz.

Sonra (kuvvet, akıl ve idrâk hususunda) güçlü çağınız (olan onsekiz-otuz yaş arasına) ulaşsınız diye (sizi büyütüyoruz)! İçinizden (bu çağa varır varmaz, yahut öncesinde veya sonrasında yaşlılık çağına ulaşmadan) vefat ettirilen de vardır, yine sizden öylesi vardır ki (sahip olduğu) birçok bilgiden sonra (çocukluk hâlinde olduğu gibi) hiçbir şey bilmemesi için ömrün en rezil dönemi (olan bunaklık hâli)ne döndürülmektedir.

(Ey insan! Diriltimle alâkalı olarak kendi bünyesindeki âyetleri dinledikten sonra, senin dışında gelişen âyetlerden birini de şöyle anla ki;) **sen toprağı ölü ve kuru bir halde görmekteyken, bir de Biz onun üzerine suyu indirdiğimizde o(, mahsul vermek için) kıpırdanır, şişip kabarır ve (bakanlara sevinç veren) her bir güzel çiftten (ve farklı farklı türlerden çeşitli ürünler) bitirir.** (İşte Allâh-u Te'âlâ'nın seni diriltmesi de, her sene gördüğün bu âyet gibi meydana gelecektir.)

6- İşte sana! Bu (şekilde insanın farklı tavırlarda yaratılıp, aralarında uyum olmayan farklı hallere döndürülmesi ve kuru toprağın diriltilmesi) şu sebeptedir ki; gerçekten Allâh (her şeyin Kendisiyle var olduğu) Hakk'ın (ve gerçeğin) ta Kendisidir. Bir de şüphesiz ki O, ölüleri diriltecektir ve muhakkak ki O, her şeye (hakıyla gücü yeten bir) Kadîr'dir.

7- Ve yine şu sebeptedir ki; o (kıyamet) ân(ı) mutlaka gelecektir, kendisinde hiçbir şüphe yoktur. Bir de gerçekten Allâh kabirlerde bulunanları diriltecektir. (Nitekim Allâh-u Te'âlâ sözünü bozmayan bir Hakîm olarak bunları vaad etmiştir. Artık O'nun bu sözünü tutması kaçınılmazdır!)

8- İnsanlardan öylesi de vardır ki, ne (zorunlu) bir bilgisi, ne (delil araştırarak ulaştığı) bir rehberi, ne de (vahye âit) nur saçan bir kitabı bulunmaksızın(, sırf cehalet ve inada dayalı bir şekilde) Allâh hakkında sürekli tartışır. (Nitekim Ebû Cehil bunun en belirgin örneğidir!)

9- (İnsanları) Allâh'ın yolundan saptırsın diye (hakka karşı burnu havada ve kibirli bir tavırla) yanını çeviren biri olarak (tartışmaları sürdürür)! Bu kişi için dünyada büyük bir rezillik vardır. Kıyamet günü ise ona o çok yakıcı (cehennem) azâbı(nı) tattıracağız.

10- (O zaman ona: "İşte sana! Bu, iki elinin (işleyip) öne sürdüğü (kâfirlik ve günahlar gibi

kötü) şeyler sebebiyledir. (Şunu bil ki;) gerçekten de Allâh asla kullarına azıcık dahi zulmeden biri değildir. (" buyuracağız!)

11- İnsanlardan öylesi de vardır ki, (sebatkâr bir şekilde değil de,) bir kenar üzerinde (bulunup, işine gelmediği anda kaçma imkânı aramak üzere) Allâh'a ibadet etmektedir. Artık ona (bolluk ve afiyet gibi) bir hayır isabet edecek olsa, onunla iyice yatış(arak görüldüğü gibi İslâm'da sabit kal)ır. Ama (canı, malı ve ailesi hususunda) ona (sıkıntı çıkaracak) bir fitne dokunacak olsa, (yöneldiği imansızlık) yönü üzere geri(sin geri eski kâfirliğine) döner. O, dünyayı da, âhireti de kaybetmiştir. (Çünkü dünyada kanı helâl, âhirette ise yeri cehennem olmuştur.) İşte sana! Ancak bu, (herkesin anlayacağı şekilde) pek açık bir zararın ta kendisidir.

12- O (mürtet kişi), Allâh'ı bırakıp, kendisine ne zarar verebilen, ne de ona fayda sağlayabilen şeylere tapar. İşte sana! Ancak bu, (haktan) pek uzak bir sapıklığın ta kendisidir!

13- O, elbette öyle bir şeye tapmaktadır ki onun (varsayılan) zararı faydasından daha yakındır. (Çünkü taptığı putlar, dünyada kanının heder olmasına, âhirette ise azaba uğramasına sebep olmuştur.) Andolsun ki; elbette o, ne kötü yardımcı olmuştur! Yemin olsun ki; elbette o, ne de kötü arkadaş olmuştur!

14- Şüphesiz ki Allâh o iman(da sebat) etmiş olanları ve (namaz, oruç, hac, zekât gibi) sâlih ameller işlemiş bulunanları öyle değerli cennetlere girdirecektir ki, (ağaçlarının ve köşklerinin) altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır! Muhakkak ki Allâh (imanlılara mükâfat, inkarcılara azap hususunda) dilemekte olduğu her şeyi (engel tanımaksızın) yapar.

15- Her kim Allâh'ın, dünyada ve âhirette o (Muhammed Mustafa'sı)na asla yardım etmeyeceğini zannetmekte bulunmuşsa, artık hemen o, (öfkesini gidermek için elinden geleni yapmak üzere, evinin tavanının bulunduğu) göğe doğru bir ip uzatsın, sonra (onu boğazına geçirip iyice sıkarak nefesini) kessin (ve böylece intihar edip gebersin) de baksın (bakalım) ki (peygamberime verdiğim desteği engelleme uğrunda kurduğu) hilesi o öfke duyduğu şeyi gerçekten giderebilecek mi? / (Elinden geliyorsa) göğe bir ip uzatsın, sonra (yüzlerce senelik mesafeyi) kat(ederek ona gelecek yardımı ve vahyi engellemeye gayret) etsin de baksın ki hilesi öfkesini hiç giderebilecek mi? / (Asla! Kâfirler kahrından geberse de, Allâh'ın peygamberine yardımı, dünyada da âhirette de sürecektir.)

Rivayete göre; bu âyet-i kerîme Esed ve Ğatafân kabilelerine mensup bir topluluk hakkında nazil olmuştur. Nitekim Rasûlüllâh (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem) onları İslâm'a davet etmişti. Fakat onların Yahudilerle bazı antlaşmaları bulunduğu için: "Bizim Müslüman olmamız mümkün değil, çünkü korkarız Muhammed'e yardım gelmez. Bu sefer de Yahudilerle aramızdaki antlaşmalar bozulduğu için onlar da bize erzak vermezler ve bizi barındırmazlar!" diyerek bu teklifi reddettiler. Allâh-u Teâlâ da onları bu âyetle kahr-u perişan etti. (Hâzîn. Âlûsî)

16- İşte sana! (Bu konuda) böylece (açık seçik âyetler vahyettiğimiz gibi) Biz onu(n tamamını) pek açık âyetler hâlinde indirdik.

Bir de (şunu bil ki,) gerçekten Allâh (doğru yola iletmeyi) dilediğini hidâyet eder (ve hidâyetini artırarak dosdoğru yolda sabit kılar)!

17- Şüphesiz o kimseler ki (inanılması gereken tüm meselelere) iman etmişirler, yine o kimseler ki Yahudi olmuşurlar, ayrıca (meleklerle ve yıldızlara tapan) Sabîiler, Hristiyanlar, (ateşe tapan) Mecûsîler, bir de o kimseler ki (putlar gibi bâtil ilâhlara taparak, Allâh'a) şirk

koşmuşurlar; muhakkak ki Allâh kıyamet günü (bunlara aynı muameleyi yapmayacak, bilakis şeytana âit beş dinle, Rahmân'a âit tek din olan İslâm'ın mensuplarının) **aralarında ayırıcı bir hüküm verecektir.**

Muhakkak ki Allâh her şeye (hakıyla şahit ve gözcü olan bir) **Şehîd'dir.** (Artık herkes bu gerçeği göz önünde bulundurarak, neye nasıl inandığına, ne konuştuğuna ve ne yaptığına dikkat etsin!)

18- (Ey insan!) Gör(ür gibi bil)medin mi ki Allâh; gerçekten göklerde bulunanlar, yerde olanlar, güneş, ay ve yıldızlar, dağlar, ağaçlar, kımıldayan canlılar ve insanlardan bir çoğu (taat ve ibadet üzere) O'na secde etmektedir.

(İnkâr edip itaatten kaçınan) **pek çoğu**(nun gölgeleri de ister istemez Allâh'a secde etmekte) **ise** (de, kendi iradeleriyle secde etmediklerinden), (onlar) **üzerine azap** (kararı) **hak olmuştur.**

Zaten (kötü inancı ve ameli nedeniyle) **Allâh her kimi alçaltırsa, artık ona değer verecek hiçbir kimse yoktur. Şüphesiz ki Allâh** (azîz kılma ve zelîl etme dâhil) **dilediği her şeyi yapar!**

İnanan insanların alınlarını yere koyarak yaptıkları secde malumsa da, diğer canlıların secdeleri müfessirler tarafından iki şekilde açıklanmıştır:

a) Şuursuz varlıkların, Yaratıcının koyduğu tabiat kurallarına boyun eğerek, vazifelerinde hiçbir aksama göstermemeleri. "Tam bir boyun eğme" anlamına gelen "Secde" tabiri ile ifade edilmiştir.

b) Her bir yaratıkta hakkânî ve manevi bir hayat mevcut olup, bizlerce anlaşılamayan bir şekilde her şeyin kendilerine göre secde ve tesbîhleri vardır. İsrâ Sûresinin 44. âyet-i kerîmesi de bu görüşü tercihe uygun kılmaktadır.

19- İşte (beş fırka olan kâfirlerle, müminlerin teşkil ettiği) **bu ikisi, Rableri**(nin Zât'ı, sıfatları ve dini) **hakkında mücâdelede bulunmuş olan iki hasımdır.**

Artık o kâfir olmuş kimseler (kıyamet günü çıkarılacakları İlâhî mahkeme kararı neticesinde); **ateşten birtakım elbiseler** (cüsselerine göre) onlar **için iyice biçilmiştir. Başlarının üzerinden doğru da son derece kaynar su dökülecektir.**

İbni Abbâs (Radiyallâhu anhümû)dan rivayet edildiğine göre; Yahudiler. "Bizim kitabımız ve peygamberimiz sizinkinden eski olduğundan, biz Allâh'a daha yakınız!" deyince, müminler "Siz bizim kitabımızın ve peygamberimizin hak olduğunu bile bile, kıskançlıktan dolayı inkâr etmişken, biz tüm kitaplara ve peygamberlere inandığımız için Allâh'a sizden daha yakınız!" diye cevap vermişler, işte bu tartışma üzerine bu âyeti kerîme nâzil olmuştur.

20- Karınlarında bulunan (bağırsak)lar **ve deriler onunla eritile**(rek içleri dışlarına çıkarılacak, sonra azap devam etsin için eski hâline döndürüle)cektir.

21- Yine onlara âit demirden kamçılar / tokmaklar / da vardır (ki, insanlar ve cinler bir araya gelse onların bir tanesini yerinden kaldıramazlar).

22- Her ne zaman (kendilerini yukarıya kaldıran alevler onları cehennem ağzına yaklaştırsa ve çektikleri) **büyük bir gamdan dolayı oradan çıkmalarını isteseler,** (kafalarına vurulan demir tokmaklarla,yetmiş senelik derinliğe atılarak) **onun içerisine geri döndürülürler** (ve o zaman onlara denilir) **ki:**

"O yakıcı (ateşin) azâbı(nı) tadın (bakalım)!"

23- Muhakkak ki Allâh o iman (da sebat) **etmiş olanları ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiş bulunanları öyle değerli cennetlere girdirecektir ki,** (ağaçlarının ve

köşklerinin) altlarından sürekli ırmaklar akmaktadır!

Onlar orada altından bilezikler ve incilerle bezendirileceklerdir.

Orada ki giyecekleri ise pek değerli bir ipektir!

24- Onlar (kelime-i tevhîd, Kur'ân vesâir zikirler gibi) **o pek hoş sözlere eriştirilmişlerdir. Ve onlar o pek övülen (İslâm) yol(un)a / o pek övgüye değer yer (olan cennet)in yoluna / O (bütün hamdler Kendisine lâyük olan) Hamîd'in yoluna / erdirilmişlerdir.**

25- Şüphesiz o kimseler ki kâfir olmuşlardır, (kendi kâfirlikleriyle yetinmeyip) **bir de** (Hudeybiye senesi umreye gelen Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ve ashâbını) **Allâh'ın yolundan ve o Mescid-i Harâm'dan alıkoymaktadırlar ki, Biz onu, kendisinde yerleşenle, yolcu olan tüm insanlar için eşit kılmışızdır,** (işte yakında onlara çok can yakıcı bir azabı tattıracağız!) **Her kim orada (günahlar işlemek gibi) bir zulüm sebebiyle haktan sapmak isterse, ona da çok acı verici bir azaptan tattırırız!**

Bu âyet-i kerimeden dolayı İbni Abbâs ve İbni Mes'ûd (Radiyallâhu anhüm) gibi zâtlar, Mekke'de günah işleme arzusu taşımanın, bu istek amel safhasına geçmese de azabı gerektireceğini söylemişlerdir. Bu yüzden İbni Abbâs (Radiyallâhu anhûmâ): "Uzuvlarıma sahip olabilirim ama kalbime nasıl mâlik olayım!" diyerek Mekke'de ikamet edememiş. Taife hicret ederek orada vefat etmiştir. Diğer bazılarıysa; bu arzunun, icraata kararlılık içeren ya da amelle birlikte bulunan bir istek olması hâlinde ceza gerektireceğini söylemişlerdir.

26- Hani Biz: "Bana hiçbir şeyi ortak koşma! Tavaf edenler, (namazda) kıyam edenler / (Mekke'de) ikamet edenler /, rükû' edenlerle secde yapanlar için de evimi (hem maddî pisliklerden, hem de putlar gibi manevî necasetlerden) tertemiz et!" diye İbrahim'e o beytin mekânını (ibadet ve bakım için gidip geleceği bir) uğrak yeri yapmıştık.

27- (Eski temeller üzerine Kâ'be'yi bina etmesinin ardından ona şöyle emretmiştik:)

İnsanlar içerisinde haccı(n farz kılındığını) ilan et ki, (babalarının sulplerinde ve analarının rahimlerinde bulunanlara bu çağırımı duyurayım da, o anda telbiye getirenler, dünyaya geldiklerinde) **yayalar olarak ve her uzak yoldan gelen zayıf düşmüş her bir (yorgun) deve üzerinde sana gelsinler.**

28- Tâ ki (hac için Mekke'ye gelerek) **kendilerine ait birçok değerli faydalara şahit olsunlar ve kendilerine rızık olarak verdiği hayvanların davarları (olan; deve, sığır, koyun ve keçi türlerini keserken her biri) üzerine (kurban bayramının ilk üç günü olarak) bilinen günlerde Allah'ın adını ansınlar.**

/ Tâ ki kendilerine mahsus birtakım menfaatlere tanıklık etsinler ve onlara vermiş olduğu hayvanların davarlarına karşılık, (zilhiccenin ilk onu olarak) bilinen günlerde (çokça ibadet ve hamd-ü şükürde bulunmak üzere) Allâh 'in adını zikretsınler. /

(Ey kurban kesenler! Kesim esnasında Allâh'ın adını anın ve) **artık onlardan hem kendiniz yiyeğin, hem de darda kalmış fakire yedirin!**

29- (Hac yapanlar, kurbanlarını kesip, traş olarak ihramdan çıktıktan) **sonra** (bıyıklarını ve tırnaklarını kısaltıp, etek ve koltuk traşını olarak) **kirlerini gidersinler,** (hac esnasında hayır ve ibadet adına yapmış oldukları) **adalarını yerine getirsinler ve** (insanların ibadeti için ilk olarak bina edilen) **o eski evi / (zorbaların tasallutundan ve tufan gibi âfetlerden korunmuş) o âzatlı evi / o (günahkârların boyunlarını) âzat ettiren evi /,** haccın farzlarından biri olan ziyaret tavafını eda etme niyetiyle) **tavaf etsinler!**

30- İşte sana! Bu (emirleri tutun)! **Her kim Allâh'ın hürmetli kıldığı şeylere** (iman edip gereğiyle amel ederek, onlara lââyık saygı ve) **tazimde bulunursa, işte o, kendisi için Rabbi katında tam bir hayırdır.**

(Haramlıkları) **size art arda okunmakta olan** (lâşe ve besmelesiz kesilen hayvan)lar dışında(, deve, sığır, koyun ve keçi gibi) **davarlar(ı kesip yemek) size helâl kılınmıştır.**

Artık (maddî pisliklerden sakındığınız gibi, manen) **tam bir pislik olan putlardan da tamamen sakının, yalan söz(, iftira ve yalan yere şahitlik)den de iyice kaçının!** (Putların ibadete lââyık ilâhlar olduğu iddiası ve birtakım hayvanlardan istifâdenin bilgisizce yasaklanması, Allâh'a karşı yapılan en büyük bir iftira ve yalandır. Dolayısıyla hem yaratana, hem de yaratılanlara karşı yalan ve iftira içeren şirk ve günah sözlerini bırakın!)

31- O'na (hiçbir şeyi) **ortak koşmayanlar ve Allâh için** (ihlâsla ibadet eden) **hanif kimseler olarak** (putlara tapmaktan ve yalan sözden sakınmaya devam edin)!

Her kim Allâh'a ortak koşarsa, sanki o, gökten düşmüştür de artık onu kuşlar süratlice kap(ıp parçala)maktadır, ya da rüzgâr onu pek uzak bir yere at(ıp bırak)maktadır! (İşte Allâh'a şirk koşan da, parçaları kuşların kursaklarına dağılan ya da kasırgalara tutulup uçurumlara yuvarlanan gibi kurtuluştan uzaktır.)

32- İşte sana! (Durum) **bu(dur)!** **Her kim** (Safâ-Merve gibi) **Allâh'ın** (dininin) **nişanlarına** (özellikle kurbanlık hayvanlara) **tazimde bulunursa, gerçekten de o** (hürmet ve saygı), **kalplerin** (Allâh-u Te'âlâ'ya karşı taşıdığı saygı ve) **takvasından** (kaynaklanmakta) **dır.**

33- (Kesimleriyle ilgili) adı konmuş bir süreye kadar, o (kurbanlık havya) **nlar(ın sütü, yünü, yavrusu ve sırtın)da sizin için birçok faydalar vardır.**

Sonra onların (kurban edilme) **yeri, o eski ev** (olan Kâ'be'nin bulunduğu Harem bölgesin)e **varır.**

34- Kendilerine rızık olarak vermiş olduğu hayvanların davarları (olan deve, sığır, koyun ve keçi) **üzerine** (kesim anında) **Allâh'ın adını ansınlar diye** (sizden önce geçen imanlı) **her bir ümmet için bir kurban kesme yeri / (Allâh-u Te'âlâ'ya yaklaşma vesilesi olan) bir kurban (ibadeti) / kan akıtma(kla yapılan bir ibadet tarzı) / bir hacc / (Allah'a kavuşturacak) bir mezhep / tayin ettik.**

İşte sizin ilâhınız tek bir ilâh'tır. Artık (ibadetlerinizi şirkle bulaştırmayıp) **sadece O'na hâlis kılın!** (Habîbim! İslâm'la huzur bulup yatışan, kadere razı, ibadette çok gayretli ve zulme uğrasa da intikama kalkışmayan) **o ihlâslı ve tevazulu kimseleri müjdele!**

35- O kimseleri (müjdele) **ki, Allâh anıldığında** (eseri dışa vuracak şekilde) **kalpleri korkuyla dolmuştur, özellikle kendilerine isabet etmiş olan** (hastalık, mihnet, hicret ve gurbet gibi) **şeylere karşı sabredenleri ve o** (farz) **namaz(lar)ı** (vakti vaktine) **hakkıyla kılanları, bir de onlar(ı) ki, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden** (hayır yollarına) **harcamada bulunmaktadırlar!**

36- O büyük baş hayvanları; Biz sizin için onları Allâh'ın (dîninin) **nişanlarından kıldık ki onlarda size âit** (maddî ve manevî) **pek büyük bir hayır vardır. Artık** (develeri yatarken değil de, el ve ayaklarını) **uzata(rak ayakta dura)nlar halindeyken** (kurban edin ve kesim esnasında) **onlar üzerine Allâh'ın adını anın!**

(Canları çıkararak) **yanları** (yere) **düştüğü zaman,** (dilerseniz) **onlardan yiyin,** (elinde bulunana ve istemeden verilene) **kanaatkar olana da,** (istemek için yolunuza çıkan) **dilenciye de yedin!**

İşte sana! Biz böylece onları (olanca cüsselerine ve güçlerine rağmen) **size** (görülmemiş bir teslimiyetle) **tamamen itaatkâr kıldık(, bu yüzden hiçbir engelle karşılaşmaksızın onları**

bağlayıp boğazlayabiliyorsunuz. Allâh'ın teshiri olmasaydı, onları, kendilerinden çok daha küçük ve güçsüz olan bazı yabancı hayvanlardan daha âciz bulamazdınız! **Tâ ki siz** (ihlâsla kurban keserek, bunca nimetimize) **şükredesiniz!**

37- (Câhiliyet ehli kestikleri hayvanların kanlarını Kâ'be'ye bulaştırıyorlar ve bunu bir ibadet sayıyorlardı. Hâlbuki) **onların ne etleri ne de kanları asla Allâh'a ulaşacak değildir! Velâkin sizden O'na** (ancak) **takvâ** (nedeniyle yapmış olduğunuz kurban ibadeti) **ulaşmaktadır.**

İşte sana! Sizi (ibadet vazifelerine) **hidâyet buyurmasına karşılık** ("Allâh-u ekber" diyerek) **Allâh'ı tekbîr edesiniz diye O böylece onları size tamamen itaatkâr kılmıştır.**

(Habîbim! Emirlerimi tutan ve ihlâsla ibadet yapan) **o güzel amel sahibi kimseleri müjdele!**

38- Şüphesiz ki Allâh o iman etmiş olan kimselerden her zaman (müşriklerin şerrini) **savuşturur!**

Muhakkak ki Allâh (emânetlere karşı) **son derece hâin ve** (nimetlere karşı) **çokça nankör olan hiçbir kimseyi sevmez**(; onların bu yaptıklarını beğenmez ve kendilerine yardım etmez)!

39- (Bu zamana kadar Mekke müşriklerinden eziyet çeken sahâbeye, onlarla savaşıma müsâadesi verilmediyse de, şimdi) **o kendileriyle savaşılmakta olan kimselere, gerçekten onlar zulme uğratıldıkları için** (müşriklere savaş açmaya) **izin verilmiştir.**

Şüphesiz ki Allâh onlara yardım (edip kâfirlere galip) **etmeye elbette** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.**

40- (Bu izin) **o kimseler(e aittir) ki, ancak: "Rabbimiz sadece Allah'tır!" dediler diye haksız yere yurtlarından çıkarılmışlardır.**

Allâh'ın, (müminlere kâfirlerle savaşıma izni verip, onları galip ederek) **insanları; bir kısım**(larının caydırıcı gücüyle) **diğer kısımlarını**(n şerrini) **savması olmasaydı,** (her peygamber döneminde geçerli olan şerî'ata göre) **içlerinde Allâh'ın ismi çokça anılmakta olan o** (Îsâ (Aleyhisselâm)ın ümmetinin âlimlerine âit) **manastırlar, kiliseler,** (Mûsâ (Aleyhisseiâm) döneminde bulunan) **havralar ve** (âhir zaman ümmetine mahsus) **mescitler elbette tamamen yıkılır** (ve hiçbir zaman Allâh'a ibadet yapılamaz)dı!

Andolsun ki; elbette Allâh Kendisin(in dostlarına ve dinin)e **yardım edenlere mutlaka yardım edecektir. Gerçekten Allâh elbette** (dostlarına yardım dâhil, onların tüm isteklerini yerine getirmeye son derece güçlü olan bir) **Kaviyy'dir,** (düşmanlarından intikamı engellenemeyecek bir) **Azîz'dir.**

Allâh-u Te'âlâ'nın bahsettiği bu koruma, Ehl-i Kitabın, dinlerini değiştirmeden önce buldukları hidâyet hâline işaret etmektedir. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gönderildikten sonra ise, onun dinine muhalif her din geçersiz olmuştur. (Sâvî)

Dolayısıyla mescitler dışındaki mabetlerin bugün için bir hürmeti söz konusu olmadığı gibi şirk yuvaları olarak görülmeleri gerekmektedir.

41- (Bu yardıma) **o kimseler** (mazhar olacaktır) **ki; kendilerine yer(yüzün)de bir güç ve hâkimiyet verecek olsak, o** (farz) **namaz(lar)ı hakkıyla kılarlar, zekâtı verirler,** (tevhîd başta olmak üzere) **iyi bilinen şeyleri emrederler,** (şirk ve günahlar gibi) **iyi tanınmayan şeylerden de nehyederler.**

Zaten bütün işlerin akıbeti sadece Allâh(ın takdir ve kazasın)a **aittir.** (Dolayısıyla dostlarına yardım sözünü er geç yerine getirecektir.)

42- (Habîbim!) **Eğer seni yalanlıyorsa,** (bu hususta sen bir ilki yaşamıyorsun. Zira) **onlardan önce Nûh kavmi de, Âd ve Semûd da**(, Nûh, Hûd ve Salih (Aleyhimüsselâm)ı) **gerçekten**

yalanlamıştı.

43- İbrahim'in kavmiyle, Lût'un kavmi de (peygamberlerini inkâr etmişti)!

44- Medyen ashâbı da (Şu'ayb (Aleyhisselâm)ı inkâra kalkışmıştı)! **Böylece Mûsâ da** (bunca güçlü ve açık mucizeler göstermesine rağmen Kiptiler tarafından) **yalanlanmıştı!** **İşte Ben o kâfirlere** (bir süreliğine) **mühlet vermişim, sonra da onları** (feci azaplarla) **yakalamıştım.** **Peki** (onların nimetlerini mihnete, hayatlarını helâke ve donanımlarını yıkıma döndürerek) **Benim** (onları) **tanıma**(yıp hiçe say)**mam nasıl olmuş?**

45- Nice karye vardır ki; kendisi(nin halkı şirk koşan) **zâlim** (kimseler)**ken Biz onu helâk etmişizdir de, bu sebeple orası** (tamamen yıkıldığından, duvarları) **tavanları üzerine düşmüştür, bir de** (istifâde edecek kimsesi kalmadığı için) **nice kullanılmayan** (işlek) **kuyu ve** (sahipsiz kalan) **nice yüksek / süslü / saray** (bulunmaktadır, onları görüp de hâlâ mı ibret almayacaklar)!

46- (Seni inkâr eden Mekke kâfirleri, kendilerinden evvel helâk edilen inkarcıların yıkım yerlerini görmek için) yer(yüzün)**de hiç dolaşmadılar mı da, bu sebeple onlar için birtakım kalpler olsun ki,** (anlamaları gereken hakikatleri) **onlarla anlayabilsinler, ya da bir tür kulaklar bulunsun ki,** (dinlemeleri gereken vahiy ve öğütleri) **onlarla işitebilsinler!**

Fakat (nerede onlar için böyle bir gayret ve basiret?!) **hakikat gerçekten şudur ki;** (kafalarda bulunan) **gözler kör olmaz**(, olsa da bir zararı olmaz) **velâkin göğüsler içindeki o kalpler kör olur!** (Nitekim kalp gözü görürken, göz körlüğü zarar veremeyeceği gibi, kalp körken de, baş gözünün görmesi fayda veremez!)

47- (Kureyş müşrikleri alay ederek) senden acele azap istiyorlar (öyle mi?)! **Oysa Allâh sözünü asla bozmayacaktır.** (Dolayısıyla korkutuldukları azap er geç başlarına gelecektir.) **Şüphesiz ki Rabbin katında bir gün, sizin saymakta olduklarınızdan bin sene gibidir.** (Bu yüzden size pek uzun gelen süreler O'nun katında pek kısadır. Zaten zaman mefhumu kullarla alakalıdır.)

48- Kendisi(nin halkı, inkarcı ve) **zâlim olan nice memleket vardı ki;** (Kureyş müşriklerine süre tanıdığım gibi) **onlara da mühlet vermişim, sonra da onları** (türlü türlü azaplarla) **yakalamıştım.**

Zaten (herkesin) **dönüş(ü) ancak Banadır.** (Böylece herkese, ameline yakışan muameleyi yapacağım.)

49- (Habîbim! Kullara şu müjde ve tehditleri tebliğ etmek üzere) de ki: "Ey insanlar! Ben sizin için ancak pek açık / (gerçekleri) iyice açıklayan / bir uyarıcıyım (ve müjdeleyiciyim)!"

50- O kimseler ki iman etmiştirler ve (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemiştirler, artık onlar**(ın beşeriyet gereği yaptıkları günahlar) **için büyük bir mağfaret ve** (cennet nimetleri gibi) **çok üstün ve pek değerli bir rızık vardır.**

51- Ama o kimseler ki Bizim âyetlerimiz(e "Şiir", "Büyü" ve "Evvelkilerin masalları" gibi uygunsuz vasıflar yakıştırıp, müminlerin olanca açıklama gayretlerine karşılık onları iptal) **hakkında** (birbirlerini) **acze düşürme yarışına girmişçesine koşturmuşlar** (ve Bizden kurtulacaklarını sanmışlar)**dir. İşte sana! Ancak onlar, şiddetle tutuşmuş o ateşin dostlarıdır.**

52- (Rasûlüm!) Senden önce ne bir rasûl, ne de bir nebi göndermedik ki, o, (âyetlerden bir

şey) okuduğu zaman / bir şey arzuladığı zaman / şeytan onun okuması içerisi ne/ arzusu içerisine / (bir şey) atmış olmasın. Nihayet Allâh şeytanın(, peygamberin okudukları içerisine) atmakta olduğu şeyi tümüyle giderir de, sonra Allâh âyetlerini sabit (ve korunmuş) kılar. Zaten Allâh (peygamberine vahyettiğini de, şeytanın kastettiğini de hakkıyla bilen bir) Alîm'dir; (fitneyi sabit bırakmayıp tümüyle gideren bir) Hakîm'dir.

Rivayete göre; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) müşriklerin bulunduğu bir mecliste Necm Sûresi'ni okurken, putların zemmi hakkındaki âyetlere vardığında, her zamanki tertîl âdeti üzere hafif bir duraklama yapmış, o sırada şeytan, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in sesini taklit ederek, müşriklerin işiteceği şekilde putları öven ve âyetlerin veznine uyan birtakım kelimeleri araya katmıştı. Bu sözlerin Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) tarafından okunduğunu sanarak sevince boğulan müşrikler de, sûrenin sonunda Müslümanlarla birlikte secde yapmışlardı. Sonra Cibril (Aleyhisselâm) gelerek Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'i bu hâdiseden haberdâr etmiş, böylece Allâh şeytanı başarısız kılıp âyetlerini korumuştur. İşte Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in üzülmeye üzerine, diğer peygamberlerin başına da bu gibi hâdiselerin geldiği bildirilerek kendisi bu âyet-i celîle ile teselli edildi. İşte "Ğarânik kıssası" diye bilinen hadisenin aslı budur. (Taberî, Beğavî, Nesefî, Süyûtî, ibn-i Kesîr, Alûsî, Hâzîn, İmâm-ı Rabbânî. el-Mektûbât, no: 273,1/294)

53- (Evet! Allâh şeytana bu müsâadeyi vermiştir,) **tâ ki O** (Allâh-u Te'âlâ), **şeytanın** (peygamberin okudukları arasına) **atmakta olduğu o şeyi, hem kalplerinde** (şüphelilik gibi) **bir nevi hastalık bulunan o** (münafık) **kimseler, hem de kalpleri kaskatı olan** (Mekkeli gâvur)lar için büyük bir fitne (ve imtihan vesilesi) **yapsın**(da imana yönelmeyenleri böylece mahrum bıraksın)! **Şüphesiz** (münafık ve müşrik olan) **o zâlimler ise, elbette** (haktan) **pek uzak olan tam bir muhalefet içindedirler.**

54- **Bir de; kendilerine** (Allâh'ın dini hakkında) **ilim verilmiş olan o kimseler bilsin ki gerçekten o** (Kur'ân), **Rabbinden gelen bir haktır, işte böylece onlar ona inan**(makta sabit kal)sinlar da, **bu sebeple kalpleri ona saygıyla yatışsın!** (İşte Allâh bu hikmetlerle şeytanın katkısını ortadan kaldırmıştır.)

Şüphesiz ki Allâh iman etmiş olan o kimseleri (burada olduğu gibi, dînî konularda kafa karıştıran diğer meselelerde de) **dosdoğru bir yola elbette** (dâima) **hidâyet edicidir.**

55- **Ama o kâfir olmuş kimseler o** (Kur'ân'ın hak olup olmadığı hususunda kafaları karışık olduğu) **dolayı büyük bir şüphe içerisinde kalmaya devam edecektir. Tâ ki onlara o** (ölüm ve kıyamet) **ân(ı) ansızın gelecektir, ya da kendilerine** (ardında hiçbir gün bulunmayan) **o kısır günün azabı gelecektir!**

56- **O** (Kur'ân hakkındaki şüphelerin tamamen kaybolacağı kıyamet) **gün(ünde) bütün mülk(ün,** tam bir yetki ve saltanatın) **Allâh'a âit** (olduğu herkesçe bilinecek)dir. **O** (inanan ve inanmaya)n (kul)lar arasında **O hüküm verecektir. İşte o kimseler ki; iman etmişlerdir ve** (namaz, oruç, hac, zekât gibi) **sâlih ameller işlemişlerdir; (tabi ki onlar) nimetlerle dolu cennetlerdedir.**

57- **Ama o kimseler ki; kâfir olmuşlardır ve Bizim âyetlerimizi yalanlamışlardır; işte sana! Onlar,** (rezil edici ve) **alçaltıcı olan pek büyük bir azap sadece onlara aittir!**

58- **O kimseler ki; Allâh yolunda** (cihat için) **hicret etmişlerdir, sonra da** (hicret esnasında müşrikler tarafından şehit edilerek) **öldürülmüşlerdir, ya da** (kendiliklerinden) **ölmüşlerdir, andolsun ki; elbette Allâh onları,** (berzah âleminde de, cennette de, ardı arkası kesilmeyen) **pek güzel bir rızıkla mutlaka rızıklandıracaktır. Şüphesiz ki Allâh** (karşılıksız ve hesapsız verdiği için) **rızık verenlerin en hayırlısı, elbette ancak O'dur!** (Zaten diğer rızık verenler,

O'nun yarattığı rızıkı ulaştırma sebebi olmaktan öte geçememektedir.)

59- Kasem olsun ki; elbette O onları kendisinden razı olacakları (en güzel) bir girilecek yer (olan cennetteki inci köşkler)e mutlaka girdirecektir.

Muhakkak ki Allâh elbette (Kendi yolunda ölenlerin hallerini de, şehid olmayı bekleyenlerin arzularını da pek iyi bilen bir) **Alim'dir**; (inadına onlarla savaşınlara cezalarını peşin vermeyip süre tanıyan bir) **Halîm'dir**.

60- İşte sana! Bu (durum anlattığımız gibidir)! **Her kim** (eziyet gördüğü kişiye,) **kendisine yapılan azabın** (fazlasıyla değil de, kısas olmak üzere bir) **benzeriyle cezalandırma yaparsa, sonra da o** (hakkını arayan) **kişiye karşı** (eziyete başvurularak) **azgınlıkta bulunulursa, yemin olsun ki; elbette Allâh ona mutlaka yardım edecektir.**

Şüphesiz ki Allâh elbette (mümin kullarından günah izlerini silen bir) **Afüvv'dür**; (görmezden gelme, af ve ıslah gibi Allâh-u Te'âlâ'nın teşvik ettiği muameleleri bırakıp da kısas hakkını kullanarak intikam almaya çalışan kişinin ayıplarını ise tamamen örten bir) **Ġafûr'dur**.

61- İşte sana! Bu (yardım) **şu sebeptedir ki; gerçekten Allâh geceyi gündüze girdir**(ip, gündüzü geceden uzun hale çevirerek, dilediğini yapmaya Kadir olduğunu belirt)**mektedir, gündüzü**(n saatlerini) **de geceye girdir**(mekle, geceyi gündüzden uzun hale getirerek eşsiz gücünü göster)**mektedir, bir de muhakkak Allâh** (zulüm yapanla zulme uğrayan herkesin konuştuklarını hakkıyla duyan bir) **Semî'dir**; (herkesin ne yaptığını tam manasıyla görüp karşılığını veren bir) **Basîr'dir**.

62- İşte sana! Bu (üstün kudret ve ilim vasfı) **şu sebeptedir ki; gerçekten Allâh**(, varlığı zorunlu ve Kendinden olan) **Hakk'ın ta Kendisidir**, (müşriklerin) **O'nun dışında** (ilâh olarak) **tapmakta oldukları ise, şüphesiz ki o**, (ilâhlığı sabit olmayan hatta haddi zâtında varlığı dahi düşünölemeyen) **bâtılın ta kendisidir**.

Bir de muhakkak ki Allâh, (tüm varlıklara karşı üstünlük sahibi olan) **Aliyy de**, (ortaktan pek münezzeh ve çok büyük olan) **Kebîr de ancak O'dur**.

63- (Ey insan!) Görmedin mi ki; gerçekten Allâh gökten suyu indirmiştir de, bu sebeple toprak yemyeşil bir hâle dönüşmüştür. Şüphesiz ki Allâh (ilmi ve lütfü küçük-büyük her varlığa ulaşan, mahlûkatına yeterli olacak rızıkların miktarını bilen, tüm yaptıklarını sağlam ve yararışlı yapan bir) **Latîf'tir**; (yaratıklarına yararlı olan şeyleri ve görünen-görünmeyen tüm yönetimleri kuşatıcı şekilde bilen, kullarının kalplerinde bulunan geçim endişesinden haberdâr olan ve yaratıkların rızıklarını yaratma keyfiyetini çok iyi bilen bir) **Habîr'dir**.

64- Göklerde bulunanlar da, yerde olanlar da (yaratılış, mülkiyet ve yönetim bakımından) **sadece O** (Allâh-u Azîmüşşâ)na aittir. **Bir de şüphe yok ki Allâh, elbette** (her şey yok olduktan sonra varlığını sürdüreceğ olan ve hiçbir hususta hiçbir şeye muhtaç olmayan) **Ġaniyy de**, (övgüye lâyık üstün sıfatların tümüne sahip olup, kimse hamd etmese de, bütün hamdler ancak Kendisine mahsus olan) **Hamîd de ancak O'dur**.

65- (Ey insan!) Görmedin mi ki şüphesiz Allâh, yerde bulunan (tüm varlık)ları da, **Kendi emriyle denizde akıp gitmekte olan gemileri de sizin** (faydalarınızı temin) için emre âmâde kılmıştır ve **izn(-i irâdes)i olmaksızın yerin üzerine düşmesin diye göğü de O tutmaktadır?**

Şüphesiz ki Allâh insanlara karşı elbette (pek esirgeyen bir) **Raûf'dur**; (bu yüzden yeryüzünde bulunanları insanların menfaatine elverişli bir şekilde yaratmıştır ve Kendisini bulmaları için gerekli olan delillere ulaşma imkânlarını onlar için hazır hale getirmiştir. Yine ancak O, kullarına son derece acıyan bir) **Rahîm'dir** (, bu nedenle günahları yüzünden gök üzerlerine

düşmesin diye onu tutmaktadır ve dâima menfaat kapılarını açıp, çeşitli zararları onlardan defetmektedir).

66- Ancak O'dur O Zât ki, (cansız varlıklar halindeyken) size hayat vermiştir, sonra (ecelleriniz geldiğinde) sizi öldürecektir, daha sonra (mahşer günü) sizi diriltecektir! Gerçekten de insan, elbette (bunca nimetleri hiçe sayan) pek büyük bir nankördür.

67- (Habîbim! Kurban kesmenize itiraz ederek: "Kendi öldürdüğünüzü yiyorsunuz da, Allâh'ın öldürdüğünü niye yemiyorsunuz?" diyen kâfirlere aldırma!) Biz her bir ümmet için bir kurban (ibadeti) / bir ibadet yeri / bir şeri'at / bir bayram / bir kesim yeri / tayin etmişizdir ki; sadece onlar onunla amel edicidirler.

Artık onlar (din ve kurbanla ilgili) o iş hakkında seninle asla tartışmasınlar. Sen (insanları) Rabbin(in ibadeti)ne davet et(meye devam et)! Şüphesiz ki sen elbette (hakka varan) dosdoğru bir yol üzerindesin!

Bu âyet-i kerîmede her bir ümmetin kendi özel şeri'atıyla amel etmesi gerektiği beyan edilmiş olmaktadır ki, buna göre; Mûsâ (Aleyhisselâm) ile Îsâ (Aleyhisselâm) arasında bulunan ümmetin şeri'atı Tevrât'a dayanmaktadır. Îsâ (Aleyhisselâm)'ın gönderilişinden sonra Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in bi'setine kadar mevcut olan ümmetin şeri'atının kaynağı sadece İncil'dir. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in gönderildiği asırda bulunanlar ve onlardan sonra kıyamete kadar gelecek olanlar ise tek bir ümmettirler ki onların şeri'atı da ancak Kur'ân'dır. Bu âyet-i kerîme Büdeyl ibni Verka, Bişr ibni Süfyan, Yezîd ibnî Huneys gibi Huzâ'a kabilesine mensup birtakım kâfirler hakkında nâzil olmuştur, şöyle ki onlar Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in ashabına: "Size ne oldu ki, ellerinizle öldürdüğünüz hayvanların etlerinden yiyorsunuz da, Allâh'ın öldürmüş olduğu hayvanların etlerini yemiyorsunuz!" diyerek Müslümanların, kendi kendine ölen lâşeden yememelerine itiraz ettiler ve helâl-haram gibi dinî konularda tartışmaya girdiler. (Âlûsî, Hâzîn. Tenvîru'l-mikbâs)

68- (Hak açıkça ortaya çıkmışken,) yine onlar (din konusunda) seninle mücâdele(ye devam) ederlerse, deki:

"Yapmakta olduğunuz (bâtıl ve asılsız) şeyleri Allâh çok iyi bilendir!

69-Kendisi hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyler hususunda Allâh kıyamet günü aranızda (ayırıcı ve kesin) hüküm verecektir!"

70- (Ey Habîbim ve her bir ümmeti!) Bilmedin mi ki, şüphesiz Allâh gökte ve yerde bulunan şeyleri(n tamamını hakkıyla) bilmektedir(, dolayısıyla sizin yaptığınız ve yapacağınız hiçbir şey O'na gizli kalmaz)?

İşte sana! Gerçekten de (gökte ve yerde) bu(lunanlar), yüce bir Kitap (olan Levh-i Mahfûz)da (kayıt altına alınmış)dır. İşte sana! Muhakkakla bu (kuşatıcı ilim ve yönetim), Allâh'a göre pek kolaydır.

71- O (şirk koşa)nlar Allâh'ı bırakıp öyle şeylere tapmaktadırlar ki, O (Allâh-u Te'âlâ) onlar(ın ibadete lâyık oluşu) hakkında (vahye dayalı) en ufak bir delil indirmemiştir, bir de öyle şeylere (tapıyorlar) ki kendileri için de onlar(ın ilâhlığı) hakkında hiçbir bilgi yoktur.

Zaten (şirk gibi en büyük zulmü işleyen) o zâlimler için hiçbir yardımcı yoktur (ki, görüşlerini desteklesin ve onları doğru inanca kavuşturab ilsin).

72- (Habîbim!) Bizim (doğru inançlara ve isabetli hükümlere delâlet eden) âyetlerimiz kendilerine pek açık ve seçik bir halde art arda okunduğu zaman, o kâfir olmuş kimselerin

suratlarında inkâr (alâmeti görür, böylece bir itiraz ve bozulma) **anlarsın! Onlar, üzerlerine âyetlerimizi art arda okumakta olan o kişilere saldırmalarına pek yaklaşırlar.**

(Habîbim! O Kur'ân düşmanlarını tehdit etmek üzere) **de ki: "İşte size! Bun(ca dinlediğiniz âyetlere karşı duyduğunuz kızgınlık)dan daha kötüsünü (söyleyip) haber vereyim mi size? (Sizi daha çok bozacak olan o şey ancak) ateştir!**

Allâh onu o kâfir olmuş kimselere söz vermiştir. O ne kötü varış yeri olmuştur!"

73- Ey insanlar! (Allâh'tan başka tapılanların acizliği hakkında, kıyamete kadar memleketlerde dilden dile anlatılmaya değer pek ilginç) **bir misal açıklanmıştır; artık onu iyice dinleyin! Allâh'ı bırakıp da tapmakta olduğunuz o şeyler, gerçekten asla bir sinek bile yaratamazlar, hepsi onun için bir araya gelmiş olsalar bile!** (Putların acizliği o derece tescillenmiştir ki en güçsüz yaratık olan) **sinek onlar**(ın önüne koyulan yemeklerden veya üzerlerine sürülen kokulu boyalar)**dan bir şey kap(ıp kaç)acak olsa, onu bile ondan kurtar(ıp geri al)amazlar.** (Onlardan bir şey) **isteyen** (müşrikler) **de, istekte bulunulan** (putlar) **da zayıf kalmıştır.** (Çünkü putperestler kimden ne isteyeceğini bilmekten, putlar da onların isteğini yerine getirmekten âciz kalmıştır.)

74- O (şirk koşa)**nlar Allâh'ı, hak ettiği değeriyle takdir etmediler** (de, o yüzden ibadete lâıyk olmayan şeyleri O'na ortak ettiler. Hâlbuki Allâh'a gereken tazim. Kendisini vasıfladığı yüce sıfatlarla O'nu mevsuf bilip, emrettiği gibi sadece O'na ibadet etmektir). **Şüphesiz ki Allâh elbette** (her şeye hakkıyla gücü yeten bir) **Kaviyy'dir;** (hiç yenik düşmeyen yegâne gâlip bir) **Azîz'dir**

75- (Habîbim! Müşrikler senin peygamber olarak gönderilmeni kabullenemeyip: "Bizim aramızdan vahiy ona mı indirildi?" dediler. Hâlbuki) **Allâh meleklerden de** (Cibril, Mîkâîl, İsrâfîl ve Azrâîl (Aleyhimüsselâm) gibi) **birtakım elçiler seçmektedir** (ve onları Kendisiyle peygamberleri arasında vahiy ulaştırmakla vesâir yönetimlerle görevlendirmektedir), **insanlardan** da (İbrahim, Mûsâ, İsâ ve Muhammed (Aleyhimüsselâm) gibi zâtları Kendi adına diğer kullarına elçi göndermektedir)! **Muhakkak ki Allâh** (elçilerinin sözleri dâhil her şeyi hakkıyla işiten bir) **Semî'dir;** (ümmetlerin elçileri nasıl karşıladıkları dâhil her şeyi hakkıyla gören bir) **Basîr'dir.** (Araç hiçbir yaptığından mesul olmayan bir Zât, peygamber olarak kimi seçip göndereceğini onlara soracak değildir!)

76- O onların önlerinde olanı da arkalarında bulunanı da; yaratıkların geçmiş-gelecek, görülen ve görülmeyen her şeyini) **bilmektedir.**

Bütün işler ancak Allâh'a döndürülecektir.

77- Ey iman etmiş olan kimseler! (Namaz kılarken) **rükû' edin, secde edin,** (tüm farzları yerine getirerek) **Rabbinize kulluk edin ve** (nafile ibadetler, sıla-i rahim, güzel ahlâka riâyet gibi) **hayır(lar) işleyin;** yapacağınız ve terk edeceğiniz her konuda en iyi ve en doğru olanı araştırın!) **Tâ ki siz felâh** (ve kurtuluş)**a erişebilesiniz!**

78- Allâh için / Allâh uğrunda / (kimsenin tenkidine aldırmayarak ve olanca gücünüzü sarf ederek) **O'nun hak ettiği cihatla cihat edin!** (Bu hizmete) **sizi O seçmiştir ve** (cihat emri dâhil) **din**(in hiçbir hükmün)**de üzerinize hiçbir darlık** (ve zorluk) **kılmamıştır.**

(Arapların ekseriyetinin öz babası olan ve bütün ümmetin babası sayılan Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in de babası olması hasebiyle) **babanız** (yerinde olan) **İbrahim'in dini**(ndeki genişlik) **gibi** (size de kolay bir din göndermiştir)! **/ Babanız İbrahim'in milletine** (ve dinine sarılın)! /

O (Allâh-u Te'âlâ) **/ O** (İbrâhîm (Aleyhisselâm)) **/ bu** (Kur'â)ndan önce (gönderilen Tevrât, İncil

gibi kütüb-ü semâviyede) **de, işte bu (Kur'â)nda da size Müslümanlar ismini takmıştır ki, o rasûl** (elçilik vazifesini ulaştırdığına dâir) **üzerinize tam bir şahit olsun, sizler de** (peygamberlerin ümmetlerine Allâh'ın elçiliğini ulaştırdığı hususunda) **insanlara karşı hakkıyla şahitler olasınız!**

(Bu özel seçime mazhar olmanıza şükretmek için) **artık o (farz) namaz(lar)ı hakkıyla kılın; zekâtı verin ve** (ibadetlerinize güvenmeyip, her işinizde sadece O'na güvenerek) **Allâh'a sımsıkı sarılın!** (Yardımcınız ve velinimetiniz olan) **Mevlâ'nız ancak O'dur! İşte O ne güzel Mevlâ'dır! Ne güzel de güçlü yardımcıdır** (ki, sahip çıktığı kimse rezil olmaz, yardım ettiği kimse de mağlup olmaz)!

İmâm-ı Râğıb (Rahimehullâh)ın beyanı üzere cihat; düşmanı savma uğrunda olanca gücü kullanma anlamına gelmektedir ki üç kısımdır: Birincisi; kâfirler gibi görünen düşmanlarla cihattır. İkincisi; şeytanla mücâhededir. Üçüncüsü ise; nefisle savaştır, tabi ki bu, görünen düşmanlarla cihattan daha büyüktür. Nitekim Câbir (Radıyallâhu anh)dan rivayete göre; Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) gazadan dönmüş olan bir topluma: "En küçük cihattan en büyük cihada hoş geldiniz!" Duyurunca, onlar: "En büyük cihat nedir?" diye sorduklarında: "Kulun, nefsinin kötü arzusuyla Cihadıdır!" buyurdu. (Beyhakî, ez-Zühed, no: 374, sh: 198; Hatib. Târih-u Bağdâd, no: 7345.13/498)

Tabi ki burada üç kısmın birlikte kastedilmiş olmasını düşünmek daha uygundur. Nitekim Hasen (Radıyallâhu anh) bu âyeti okuduktan sonra: "Kişi bir kılıç darbesi yemeden de Allâh yolunda cihat edebilir!" diyerek buna işaret etmiştir. Ehl-i Sünnet dışı yanlış fikirlere sahip olan bid'at ehlinin bozuk inançlarını reddetme çabaları da bu cihada dâhildir! (Âlûsî)

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanoğlu